

ACCOUNTANTSVERSLAG 2023

Gemeente Twenterand

Aanbiedingsbrief

Aan:

de raad van gemeente Twenterand
T.a.v. de heer M. Frensel
Postbus 67
6770 AB VRIEZENVEEN

Enschede, .. juli 2024

Kenmerk: 1053139/MZ/WP/BN/...

Geachte leden van de raad,

Wij hebben de jaarrekening 2023 van gemeente Twenterand (hierna ook te noemen 'gemeente') gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2023. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole opgenomen.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de verantwoordelijke wethouder en de ambtelijke organisatie. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Een bijzonder element daarin was dit jaar de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van gemeente Twenterand bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Met vriendelijke groet,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

M. Zoetman-Kiers RA
Partner BDO en extern accountant gemeente Twenterand

Ter informatie

De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudsopgave interactief. Aan de hand van de navigatiebalk onderaan de pagina en/of de menustructuur bovenaan de pagina kan door het document genavigeerd worden.

VORIGE PAGINA

VOLGENDE PAGINA

INHOUDSOPGAVE

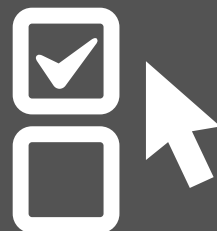

DASHBOARD

Inhoudsopgave

1. DASHBOARD
ACCOUNTANTSCONTROLE

2. UITKOMSTEN
JAARREKENINGCONTROLE

3. RESULTAAT &
FINANCIËLE POSITIE

4. BELANGRIJKSTE
BEVINDINGEN

BIJLAGEN

1. Dashboard

1.1 Dashboard accountantscontrole

1.1 Dashboard accountantscontrole

STREKKING CONTROLEVERKLARING

- ▶ Wij verstrekken bij de jaarrekening, inclusief rechtmatigheidsverantwoording, een goedkeurende controleverklaring voor getrouwheid.
- ▶ De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 1.210.000 respectievelijk € 3.630.000.
- ▶ Het jaarverslag, inclusief de opgenomen informatie in de paragraaf bedrijfsvoering, is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële onjuistheden.
- ▶ De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV wordt nageleefd.
- ▶ De WNT is nageleefd.
- ▶ Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage vastgesteld.

RECHTMATIGHEIDSVERANTWOORDING

- ▶ In de jaarrekening 2023 is door het college voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen.
- ▶ De raad van gemeente Twenterand heeft de verantwoordingsgrens bepaald op 1% van de totale lasten inclusief de dotaties aan de reserves en de verantwoordingsgrens is daarmee bepaald op € 1.210.000.
- ▶ De door gemeente Twenterand geconstateerde afwijkingen overschrijden de verantwoordingsgrens, totaal circa € 2.005.000 met als achtergrond begrotingsrechtmatigheid en aanbestedingsrechtmatigheid.
- ▶ Tevens zijn de bevindingen hoger dan de rapportagegrens en dus toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

RESULTAAT 2023

(x €1.000)	2023	Begroting na wijziging
Saldo van baten en lasten	9.721	2.281
Mutatie reserves	-/- 3.109	-/- 2.281
Resultaat	6.612	0

Per programma wordt in de financiële toelichting een verklaring gegeven van de afwijkingen van het saldo in de jaarrekening 2023 ten opzichte van de begroting na wijzigingen. Bij alle programma's is sprake van een voordelig saldo, met name door incidentele meevallers.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN EN ONTWIKKELINGEN

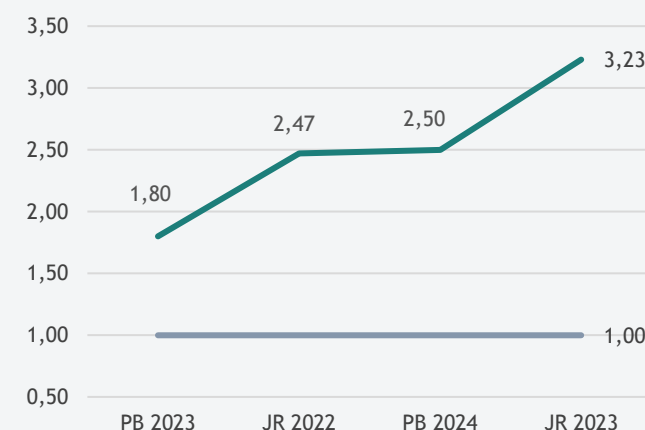
- ▶ Bruto boekwaarde grondexploitatie is afgenomen van € 3,1 miljoen ultimo 2022 naar € 0,8 miljoen ultimo 2023. Oorzaak hiervan is het realiseren van verkopen. Inzake Vroomshoop-Oost heeft een herziening van de afspraken plaatsgevonden, waarmee over de in de jaarrekening opgenomen vordering van circa € 1,9 miljoen concrete afspraken zijn gemaakt.
- ▶ Onzekerheid ten aanzien van het sociaal domein (WMO en Jeugd inclusief PGB) is inherent aan de contractafspraken in het kader van Samen14, ligt iets hoger dan in 2022 en bedraagt voor 2023 € 1,6 miljoen. De onzekerheid is te verklaren doordat minder productieverantwoordingen met controleverklaring zijn ontvangen op moment van afronden van onze werkzaamheden.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

- ▶ Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude. Wel hebben wij (aanvullende) werkzaamheden uitgevoerd naar aanleiding van het vermoeden van fraude dat vorig jaar bij de controle van de jaarrekening 2022 is gebleken, op basis van onze bijgestelde risico-analyse. Bij die werkzaamheden zijn geen bijzonderheden gebleken anders dan gerapporteerd in onze managementletter over boekjaar 2023.
- ▶ Vanuit de controlewerkzaamheden ten behoeve van de opvolging van het vermoeden van fraude uit controle 2022 in het boekjaar 2023 zijn geen bijzonderheden gebleken.

UW FINANCIËLE POSITIE VERGELEKEN

RATIO WEERSTANDSVERMOGEN

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

- 2.1 Strekking van de controleverklaring 2023
- 2.2 Rechtmatigheidsverantwoording 2023
- 2.3 Proces jaarrekeningcontrole

2.1 Strekking van de controleverklaring

De jaarrekening
2023 is getrouw

Wij zijn voornemens bij de jaarrekening 2023, inclusief SiSa-bijlage, van gemeente Twenterand een goedkeurende controleverklaring af te geven. Dit betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2023 als van de activa en passiva per 31 december 2023 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording geeft een getrouw beeld en de met de raad gemaakte afspraken hierover zijn nageleefd

Wij hebben enkele controleverschillen geconstateerd die in onderstaande tabel zijn opgenomen. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 100.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING (x € 1.000)	FOUTEN	ONZEKERHEDEN	VERWIJZING
Getrouwheid			
Sociaal domein - PGB Jeugdzorg en Wmo	-	84	§ 4.1
Sociaal domein - Wmo ZIN	-	213	§ 4.1
Sociaal domein - Jeugdzorg ZIN	-	1.230	§ 4.1
Sociaal domein - PW	-	108	§ 4.1
Totaal	-	1.635	
Materialiteit (1% voor fouten, 3% voor onzekerheden)	1.210	3.630	
Uitvoeringsmaterialiteit (70% van de materialiteit)	840	2.520	
Door de gemeenteraad vastgestelde rapporteringstolerantie	100	100	

Wij hebben, voor zover mogelijk, het college verzocht deze controleverschillen te corrigeren. Het college heeft gemotiveerd aangegeven waarom zij deze verschillen niet heeft verwerkt en dat zij van oordeel is dat deze posten zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel. Deze verschillen en de analyse van de impact zijn bevestigd in de bevestiging van het college bij de jaarrekening.

Wij concluderen dat de resterende niet-verwerkte controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel en hebben derhalve een goedkeurende controleverklaring verstrekt met betrekking tot de getrouwheid.

Goedkeurende
controleverklaring met
betrekking tot de
getrouwheid

Geen aanwijzingen voor materiële fraude of non-compliance

Fraude en non-compliance

Bij de planning van de jaarrekeningcontrole houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties op verschillende niveaus binnen de organisatie. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en de mogelijke fraudesituaties besproken. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen aanwijzingen voor materiële fraude opgeleverd. Daarnaast hebben wij kennis genomen van de door u opgenomen toelichtingen in de jaarstukken.

Bij onze werkzaamheden hebben wij specifiek aandacht besteed aan de veronderstelling dat bij de opbrengstverantwoording frauderisico's bestaan. Wij hebben in onze controleverklaring melding gemaakt van de belangrijkste frauderisico's en hoe wij deze hebben geadresseerd. Tijdens de controle van boekjaar 2023 betroffen dat de volgende risico's:

- ▶ Management override/het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ Aanbestedingsrechtmatigheid en daarmee samenhangend onvolledige toelichting in de rechtmatigheidsverantwoording;
- ▶ Ongeautoriseerde handelingen in het IT-systeem.

Voor een nadere uiteenzetting van onze controleaanpak ten aanzien van frauderisico's en de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie verwijzen wij naar onze controleverklaring 2023. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude.

Opvolging vermoeden van fraude uit controle 2022

Zoals uit het jaarverslag 2022 van gemeente Twenterand blijkt is bij de afronding van de jaarrekeningcontrole 2022 een vermoeden van fraude geconstateerd. Het aanvullende onderzoek door BDO Forensics was ten tijde van afronding van de jaarrekening 2022, eind november 2023, nog niet afgerond. Inmiddels is het onderzoek wel afgerond en kunnen wij melden dat hieruit geen nieuwe bevindingen zijn gebleken.

Aanvullend zijn inmiddels voor opvolging van de periode tussen de afronding van de jaarrekening 2022 (eind november 2023) en heden concrete afspraken gemaakt tussen gemeente Twenterand en BDO over de opvolging van de bevindingen vanuit het fraudeonderzoek. Tevens zijn afspraken gemaakt over de uitwerking van documentatie ten behoeve van het zichtbaar maken van de opvolging van de bevindingen, waarbij die documentatie de periode betreft tot en met heden in verband met de afronding van de controle 2023. Vanuit de controlewerkzaamheden op deze documentatie zijn geen bijzonderheden gebleken.

In onze managementletter 2023 hebben wij gerapporteerd over de 'root-cause' van het incident. Voor de detailbevindingen verwijzen wij naar onze managementletter 2023 en de separate afstemming hieromtrent.

Opvolging vermoeden van fraude uit controle 2022

2.1 Strekking van de controleverklaring

Geen bijzonderheden
rondom continuïteit

Continuïteit

Feitelijk is het zo dat bij elke gemeente in Nederland de staat garant staat. Met andere woorden: een gemeente kan formeel gezien niet failliet gaan, omdat het Rijk dan moet bijspringen en het Rijk zelf kan niet failliet gaan. Het gevolg hiervan is dat crediteuren en andere stakeholders nooit benadeeld kunnen worden door een faillissement. Desalniettemin is de financiële positie vanuit het perspectief van raadsleden van belang en moet het college van burgemeester en wethouders inzicht geven in hoeverre uw gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder. Met de invoering van de aangepaste Nederlandse Standaard 700 dienen accountants voor gemeenten in hun controleverklaringen bij jaarrekeningen naast fraude te rapporteren over de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van burgemeester en wethouders over de gehanteerde uitgangspunten om de normale bedrijfsvoering voort te kunnen zetten.

CONCEPT

2.2 Rechtmatigheidsverantwoording

De rechtmatigheidsverantwoording van gemeente Twenterand geeft een getrouw beeld

In de jaarrekening 2023 is voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen van het college, gericht op de rechtmatigheid van de baten en lasten alsmede de balansmutaties in de jaarrekening 2023. Het is onze rol om de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening te controleren. Wij hebben vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording in uw jaarrekening een getrouw beeld geeft. Onze controle richt zich op het bepalen of het oordeel van het college in de rechtmatigheidsverantwoording door het college toereikend is onderbouwd. Hierbij stellen wij vast of de rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld in overeenstemming met de afspraken die gemaakt zijn tussen de gemeenteraad en het college. Deze afspraken zijn vastgelegd in het normenkader van de gemeente dat d.d. 26 september 2023 door de gemeenteraad is vastgesteld. In het normenkader is opgenomen dat gemeente Twenterand een verantwoordingsgrens ad 1% van de totale lasten van de gemeente, inclusief de dotaties aan de reserves, en een rapportagegrens ad € 100.000 hanteert.

Het rechtmatigheidsoordeel van het college richt zich op een drietal criteria die wij hieronder nader hebben toegelicht. Bij de uitvoering van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de organisatie toereikende werkzaamheden heeft uitgevoerd om het oordeel hieromtrent dat in de rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen te onderbouwen.

Strekking van de rechtmatigheidsverantwoording

De gemeenteraad van gemeente Twenterand heeft de verantwoordingsgrens bepaald op 1% van de totale lasten inclusief de dotaties aan de reserves en de verantwoordingsgrens is daarmee bepaald op € 1.210.000. Blijkens de rechtmatigheidsverantwoording is het college van mening dat de verantwoordingsgrens bruto wordt overschreden in de jaarrekening 2023. De verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties zijn rechtmatig tot stand gekomen met uitzondering van hetgeen gerapporteerd is in de rechtmatigheidsverantwoording. De door het college gerapporteerde afwijkingen kunnen als volgt worden samengevat:

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING (x € 1.000)	ONRECHTMATIGHEDEN	ONDUIDELIJKHEDEN	VERWIJZING
Rechtmatigheid			
Voorwaarden criterium	1.064	-	§ 2.2
Begrotings criterium (bruto)	941	-	§ 2.2
Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium	-	-	§ 2.2
Totaal	2.005	-	
Waarvan tijdig gemeld	941		
Netto totaal onrechtmatigheid	1.064		
Verantwoordingsgrens (1% van de totale lasten van de gemeente, inclusief de dotaties aan de reserves)	1.210	1.210	
Door de gemeenteraad vastgestelde rapportagegrens		100	

De rapportagegrens voor de toelichting van de geconstateerde afwijkingen in de paragraaf bedrijfsvoering is door de raad bepaald op € 100.000.

De rechtmatigheidsverantwoording van gemeente Twenterand geeft een getrouw beeld

De paragraaf bedrijfsvoering is onderdeel van het jaarverslag. Wij hebben deze paragraaf gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of deze paragraaf materiële afwijkingen bevat. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Op grond van onze werkzaamheden zijn wij van mening dat de paragraaf bedrijfsvoering verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat.

Voorwaardencriterium

Het college toetst bij de uitvoering van haar controlewerkzaamheden of bij de uitvoering van financiële beheershandelingen binnen de geldende wet- en regelgeving is gehandeld. De relevante wet- en regelgeving is tussen het college en de raad afgestemd door middel van het normenkader. Het voorwaardencriterium is met name relevant bij de processen: subsidieverstrekingen, participatiewet en aanbestedingen. Indien is vast komen te staan dat de gemeente niet aan het voorwaardencriterium heeft voldaan is sprake van een onrechtmatigheid.

Gemeente Twenterand verantwoordt bevindingen ad € 1.064.000 omtrent het voorwaardencriterium in de rechtmatigheidsverantwoording. Een aanvullende toelichting over de bevindingen met betrekking tot aanbestedingsrechtmatigheid hebben wij onderstaand opgenomen.

Europese aanbestedingen

In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording heeft het college de juiste toepassing van de Europese aanbestedingsrichtlijnen gecontroleerd aan de hand van een zogenaamde spend-analyse (toets op naleving EU-aanbestedingsregels achteraf op basis van de crediteurenadministratie).

ONDERDEEL (x € 1.000)	BEDRAG (€)
Afwijkingen vanuit boekjaar 2022 die doorlopen in boekjaar 2023	853
Nieuwe afwijkingen met ingang van boekjaar 2023	209
Totaal	1.064

In de paragraaf bedrijfsvoering zijn deze onrechtmatigheden toegelicht. Het gaat in totaal om zeven onrechtmatige aanbestedingen.

Begrotingscriterium

Het begrotingscriterium richt zich op het budgetrecht van de raad. Overschrijdingen van de lasten en overschrijdingen van investeringsbudgetten (kredieten) zijn op basis van de Gemeentewet onrechtmatig. Het college heeft het totaal van de begrotingsonrechtmatigheden ad € 941.000 opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording, waarvan circa € 726.000 toeziet op een overschrijding van de lasten programma's begroot versus werkelijk en circa € 215.000 toeziet op een overschrijding van kredieten.

Overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten en investeringsbudgetten (kredieten) zijn op zichzelf niet onrechtmatig. Deze zijn echter wel onrechtmatig als deze niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld. Het college en de raad hebben momenteel nog geen afspraken gemaakt over wanneer overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten en investeringsbudgetten (kredieten) in een begrotingswijziging aan de raad voorgelegd moeten worden.

Tijdens de controle waren nog geen afspraken gemaakt ten aanzien van de tijdigheid van het begrotingscriterium. Wij hebben begrepen dat, voorafgaand aan het behandelen van de jaarrekening in de raadsvergadering, een addendum bij, dan wel een wijziging van de 'Financiële verordening gemeente Twenterand 2023' wordt behandeld, waarin deze afspraken wel zijn opgenomen. Als de raad het addendum/ de wijziging vaststelt, kunnen wij daarna vaststellen of de bruto-onrechtmatigheden binnen het begrotingscriterium tijdig zijn gemeld, en daardoor netto niet meer meetellen ten aanzien van de rechtmatigheidsverantwoording zoals opgesteld door het college. Dit betekent dat wij pas na vaststelling van het addendum/ wijziging van de verordening onze verklaring verstrekken.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Als laatste dient het college een uitspraak te doen over de naleving van bepalingen die in wet- en regelgeving zijn opgenomen met betrekking tot misbruik en oneigenlijk gebruik. Hiervoor stelt het college vast welke verplichte handhaving noodzakelijk is en welke maatregelen binnen de gemeente genomen zijn om dit te kunnen uitvoeren. Tevens stelt het college vast of de getroffen maatregelen werken. Indien geconstateerd wordt dat beleid niet bestaat of niet wordt nageleefd dan wordt dit toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. Alleen daadwerkelijke afwijkingen als gevolg van misbruik worden betrokken in het proces tot het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording.

Gemeente Twenterand heeft geen bevindingen verantwoord in haar rechtmatigheidsverantwoording aangaande misbruik en oneigenlijk gebruik. Wel is in de paragraaf bedrijfsvoering toegelicht dat momenteel geen overkoepelend M&O-beleid is vastgesteld. Wij hebben begrepen dat dit onderhanden is.

Afspraken rondom tijdigheid begrotingscriterium waren tijdens de controle nog onderhanden

Geen bevindingen aangaande misbruik en oneigenlijk gebruik in de rechtmatigheidsverantwoording

Proces jaarrekeningcontrole

Vorig jaar hebben wij gerapporteerd over het complexe proces van de jaarrekeningcontrole. Gezien de aard van de oorzaken was het niet de verwachting dat dit binnen een jaar opgelost zou zijn, dit vraagt meer tijd. Het is dan ook goed te zien dat ten opzichte van vorig jaar verbetering is gerealiseerd. Aan de andere kant constateren wij ook dat gemeente Twenterand er nog niet is en dat dit opnieuw het jaarrekeningproces heeft beïnvloed.

Het gevolg hiervan is dat het jaarrekeningproces wederom intensief was en minder efficiënt. De volgende zaken vielen ons daarbij op:

- ▶ Om herhaling van vorig jaar te voorkomen hebben wij de ambtelijke organisatie ondersteuning geboden door onze scrummaster mee te laten kijken met en te sparren over het proces dat gemeente Twenterand heeft ingericht met betrekking tot het opstellen van de jaarrekening en het voorbereiden van onderliggende documentatie. Ons inziens heeft dit in het algemeen geleid tot een verbetering van de oplevering. Wel merken wij op dat de ambtelijke organisatie nog onvoldoende kritisch naar de initiële uitvraag heeft gekeken. Als voorbeeld kan worden benoemd de uitvraag voor de grondexploitatie. De uitvraag was van onze kant in eerste instantie onvolledig, echter kwamen hier vanuit de ambtelijke organisatie geen vragen over en is alleen de beperkte uitvraag aangeleverd.
- ▶ Als gevolg van het vertrek van diverse ervaren collega's bij gemeente Twenterand, die in voorgaande jaren verantwoordelijk waren voor een deel van de oplevering van het sociaal domein en de grondexploitaties, was bij aanvang van de controle de aanlevering ten aanzien van deze posten niet volledig. Hierdoor hebben wij de werkzaamheden in het kader van deze posten op een later moment moeten oppakken.
- ▶ De uitgevoerde spend-analyse op de aanbestedingen, ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording, was niet opgeleverd in het format zoals wij vooraf met de organisatie hebben afgesproken en gedeeld. Daarbij was de onderbouwende documentatie/toelichting bij de spend-analyse niet volledig, wat heeft geleid tot het stellen van vragen die voorkomen hadden kunnen worden.
- ▶ Uit onze werkzaamheden is gebleken dat gemeente Twenterand regelmatig 'passief' handelt. Dit kan als gevolg hebben dat de gemeente wordt 'verrast'. Met de ambtelijke organisatie hebben wij een aantal voorbeelden gedeeld.
- ▶ Daarnaast bleek, in vergelijking met voorgaande jaren, dat de ambtelijke organisatie voor de overige onderdelen minder tijd nodig had om de gevraagde stukken te completeren en onze aanvullende vragen te beantwoorden.
- ▶ De doorlooptijd van de jaarrekeningcontrole is langer geworden dan initieel gepland. Extra weken planning waren benodigd om afronding mogelijk te maken. Ondanks het vooraf ingeschatte ruime tijdsplan, leverde dit richting de geplande besprekingen druk op. Dit heeft tot vertraging van de inhoudelijke controles en reviews geleid.

Ondanks dat het jaarrekeningtraject stroef verliep, hebben we de medewerking verkregen die nodig was en dat maakt dat ook de wettelijke deadlines gehaald kunnen worden.

3. Resultaat & financiële positie

3.1 Resultaat 2023

3.2 Dashboard financiële positie

3.3 Ons beeld van uw financiële positie

3.1 Resultaat 2023 per programma

Resultaat 2023 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 6,6 miljoen voordelig

Het resultaat van gemeente Twenterand over het jaar 2023 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 6,6 miljoen voordelig.

In onderstaand overzicht is het resultaat per programma in het kort weergegeven:

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN (x 1.000)	2023	BEGROTING NA WIJZIGINGEN	VERSCHIL
Saldo van baten en lasten	9.721	2.281	7.753
Onttrekkingen reserves	5.336	4.415	912
Dotatie aan reserves	-/- 8.445	-/- 6.696	-/- 2.062
Resultaat	6.612	0	6.612

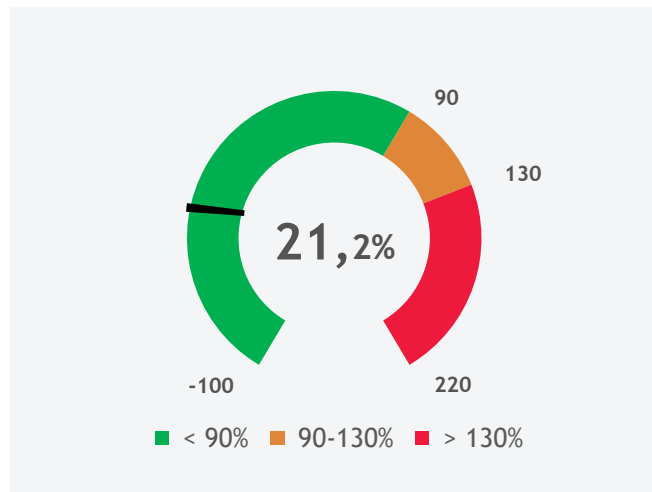
Per programma wordt in de financiële toelichting een verklaring gegeven van de afwijkingen van het saldo in de jaarrekening 2023 ten opzichte van de begroting na wijzigingen. Bij alle programma's is sprake van een voordelig saldo.

Het resultaat 2023 wijkt ongeveer 5,8% (2022: 9,7%) af van de totale begrote lasten (na wijziging). Op basis van onze ervaringsnorm bij decentrale overheden is een afwijking van 2-3% inherent aan een complex begrotingsproces. Als gevolg van extra taken voor gemeente Twenterand in 2023 die bij het opstellen van de begroting 2023 nog niet voorzien waren en door verschillende incidentele meevallers laat 2023 een behoorlijke afwijking zien.

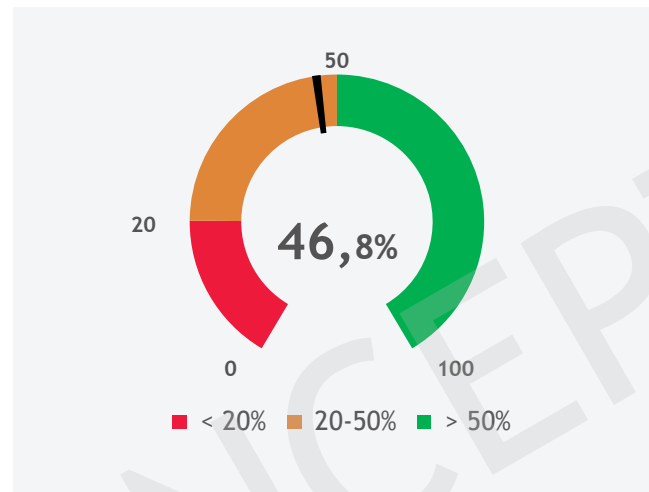
Ook in voorgaande jaren was voor gemeente Twenterand reeds sprake van een grotere afwijking van de begroting dan gebruikelijk.

3.2 Dashboard financiële positie

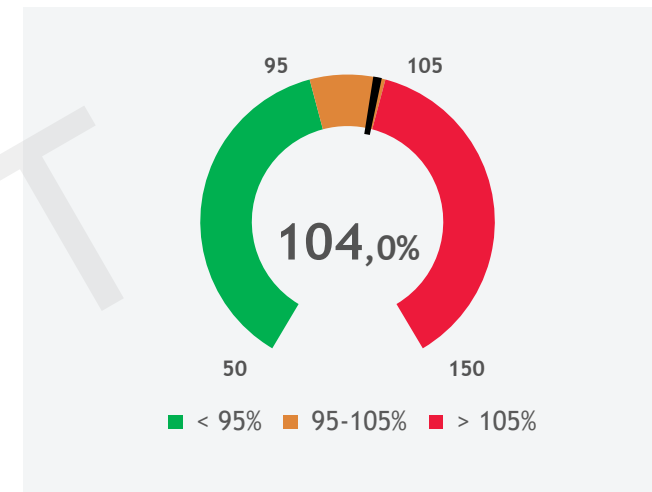
NETTO SCHULDQUOTE

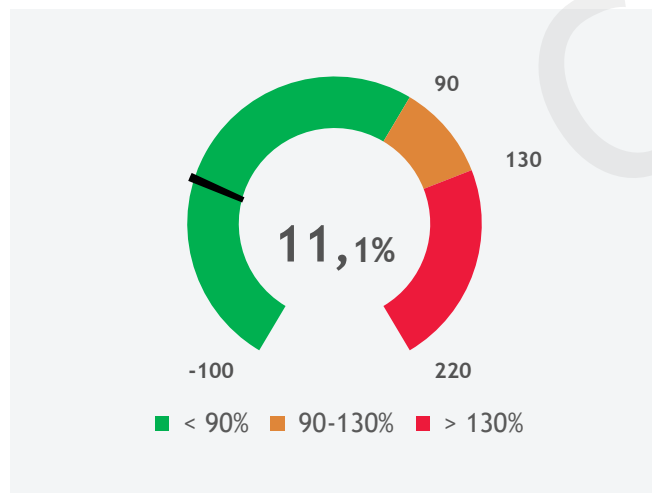
SOLVABILITEIT

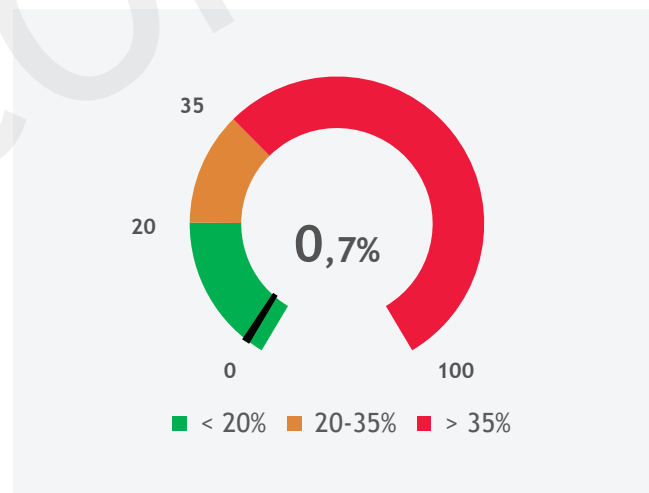
BELASTINGCAPACITEIT

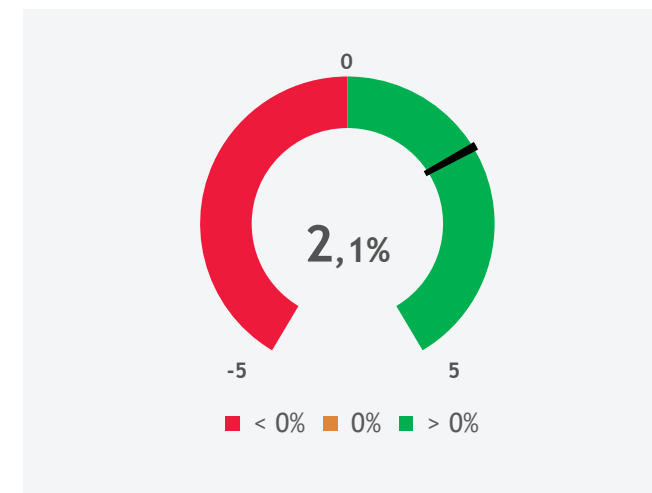
(GECORRIGEERDE) SCHULDQUOTE

GRONDEXPLOITATIE

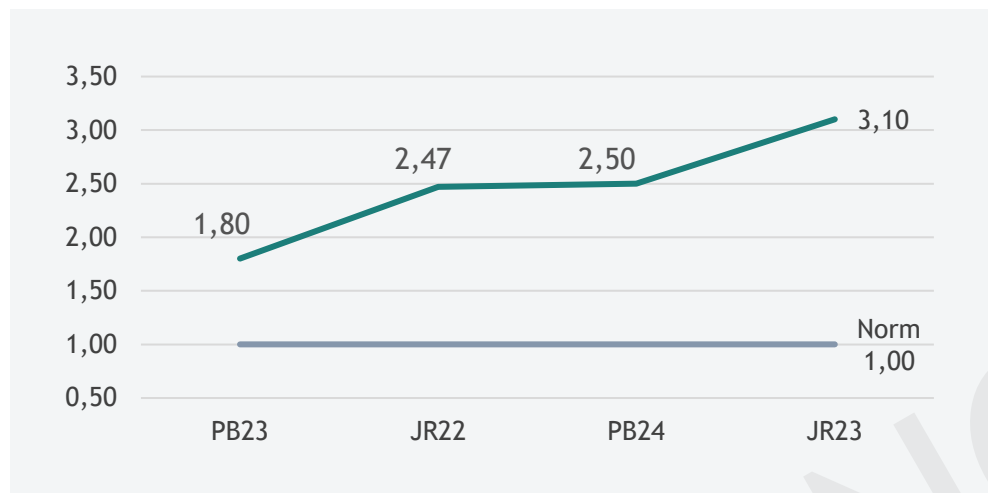

STRUCTURELE EXPLOITATIERUIMTE

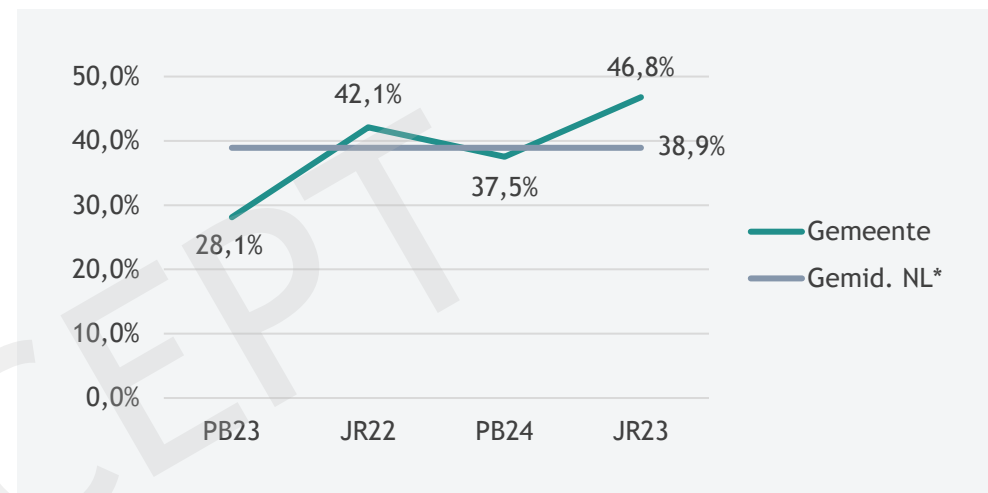

3.2 Dashboard financiële positie

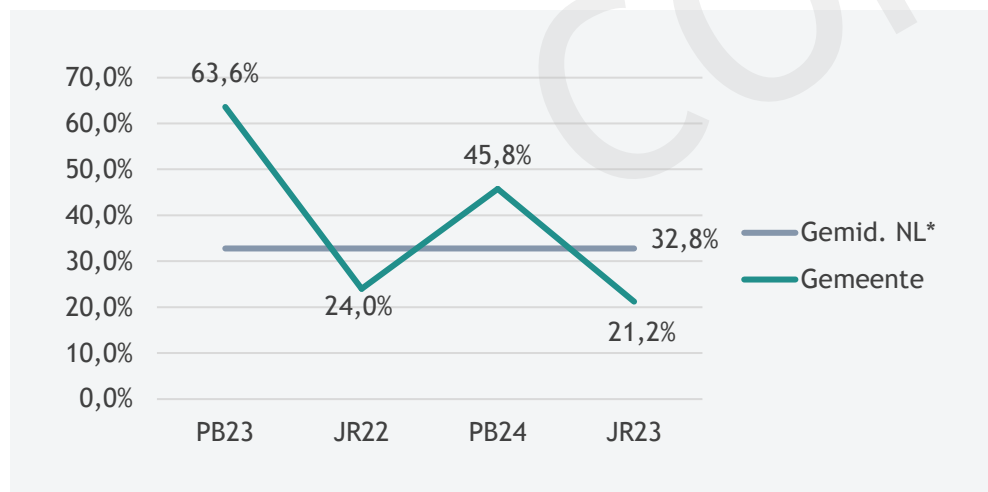
RATIO WEERSTANDSVERMOGEN

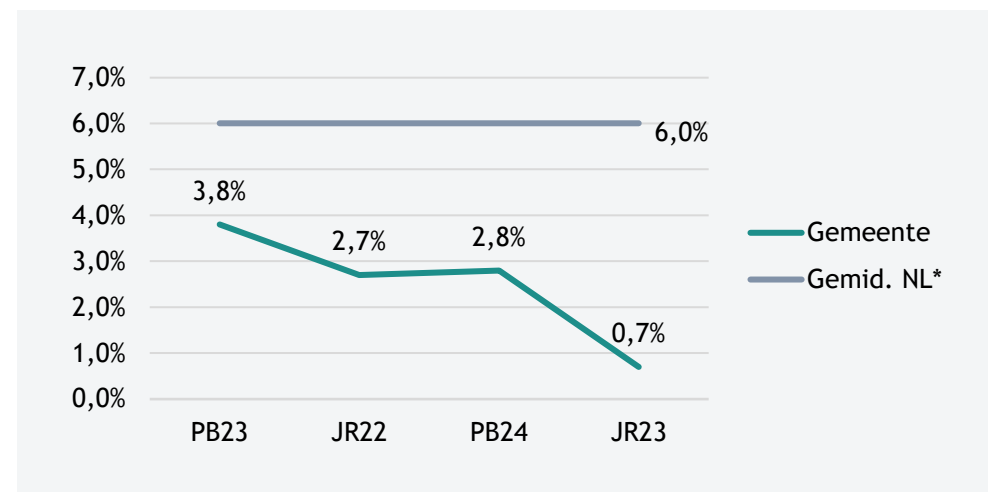
SOLVABILITEITSRATIO

NETTO SCHULDQUOTE

RATIO GRONDEXPLOITATIE

* De bron voor de gemiddelden NL betreft het gemiddelde voor gemeenten op basis van: [BDO Benchmark rapport januari 2024](#)

3.3 Ons beeld van uw financiële positie

Kengetallen moeten in relatie tot elkaar worden gezien

Inleiding

Gemeente Twenterand heeft, net als veel andere gemeenten, te kampen met structurele tekorten die hebben gezorgd voor een niet-sluitende begroting voor 2026 en 2027. Hierover hebben wij ook in ons jaarlijkse [benchmarkonderzoek](#) gerapporteerd en oorzaken en aanbevelingen opgenomen. De belangrijkste oorzaak van de tekorten is dat de inkomsten vanuit het Rijk teruglopen, terwijl de kosten toenemen als gevolg van inflatie, vergrijzing en de toename van taken. Ook voor gemeente Twenterand geldt dat het een uitdaging is om te gaan met de onzekerheden die op dit moment bestaan rondom gemeentelijke financiën en om de verwachte tekorten te beperken en te beheersen. Hieronder schetsen wij de financiële positie op basis van de ratio's zoals opgenomen in de jaarrekening 2023 van gemeente Twenterand.

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol stellen wij vast of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden geschetst van de financiële positie van de gemeente Twenterand. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling van) uw financiële positie van gemeente Twenterand, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Uw score in onze landelijke benchmarkrapportage

Vanuit hun taak als financieel toezichthouder hebben de twaalf provincies een gemeenschappelijk financieel toezichtkader opgesteld. In dit GTK 2020 zijn signaleringswaarden opgenomen voor de financiële kengetallen zoals opgenomen in het jaarverslag van de gemeente. Wij hebben deze signaleringswaarden als basis gebruikt voor het bepalen van de score van gemeente Twenterand en dus financiële positie. Indien gemeente Twenterand voor de komende jaren (2023 t/m 2027) per saldo een negatief resultaat begroot (en inteert op het eigen vermogen), beïnvloedt dit de score. Een uitwerking van deze systematiek beschrijven wij in onze [benchmarkrapportage](#).

Hieronder vindt u een nadere toelichting op de ratio's van gemeente Twenterand.

Weerstandsvermogen gemeente Twenterand is voldoende

In de paragraaf weerstandsvermogen heeft het college een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 17,6 miljoen (2022: € 16,1 miljoen). In het weerstandsvermogen ultimo 2023 is een bedrag van € 9,7 miljoen (2022: € 9,1 miljoen) meegeteld van vrij aanwendbare bestemmingsreserves. In geval van calamiteiten is het voor de raad mogelijk een deel van deze reserves een andere aanwending te geven. In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de relevante risico's benoemd. Gemeente Twenterand heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald op € 5,7 miljoen (2022: € 6,5 miljoen). Het weerstandsvermogen van gemeente Twenterand is volgens het GTK 2020 uitstekend te noemen. Hierbij is het van belang het weerstandsvermogen, zoals ook in de 'paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing' in de jaarstukken benoemd, "te beschouwen in de context van de financiële problematiek die op gemeenten afkomt, zoals de complexe taken die naar gemeenten toekomen en de naderende ravijnjaren."

Solvabiliteit en netto schuldquote

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2023 46,8% (2022: 42,1%). Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter gemeente Twenterand in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen.

De netto schuldquote bedraagt 21,2% (2022: 24,0%). De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden.

Zowel de solvabiliteit als de netto schuldquote laten een positieve ontwikkeling zien ten opzichte van de signaleringswaarden volgens het gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK 2020).

Ratio grondexploitatie

Voor de ratio grondexploitatie geldt dat hoe lager deze is, hoe beter. De ratio grondexploitatie van gemeente Twenterand bedraagt 0,7% (2022: 2,7%) en is daarmee gedaald ten opzichte van voorgaand jaar. De ratio grondexploitatie is ruim < 20% en is het minst risicovol te noemen volgens het GTK 2020.

Uw weerstandsvermogen is volgens het GTK 2020 uitstekend te noemen

Gemeente Twenterand kan aan haar langetermijnverplichtingen voldoen

Financieel risico als gevolg van de grondexploitatie is laag

4. Belangrijkste bevindingen

- 4.1 Sociaal domein
- 4.2 Ontwikkeling grondexploitaties
- 4.3 BBV, WNT en SiSa
- 4.4 Overige bevindingen
- 4.5 Aandachtspunten voor 2024

Sociaal domein 2023 bedragen circa € 23,2 miljoen

Onzekerheid ten aanzien van prestatielevering

Resterende onzekerheid Wmo ZIN circa € 213.000

Resterende onzekerheid Jeugdzorg circa € 1.230.000

Programma ‘Sociaal domein’

De lasten van gemeente Twenterand in het programma ‘Sociaal domein’ bedragen over 2023 circa € 61,8 miljoen (2022: € 54,6 miljoen). Onderdeel van dit programma betreffen de lasten WMO en Jeugd, op deze lasten gaan wij hieronder nader in. De lasten WMO en Jeugd zijn als volgt opgebouwd:

ONDERDEEL	2023	2022
Jeugdzorg ZIN	€ 13,0 miljoen	€ 12,1 miljoen
Wmo ZIN	€ 10,2 miljoen	€ 9,0 miljoen
Totaal	€ 23,2 miljoen	€ 21,1 miljoen

Wmo ZIN

De productieomvang van Wmo ZIN bij zorginstellingen bedraagt in 2023 circa € 7,9 miljoen. De toekenning van voorzieningen in het kader van Wmo ZIN vindt plaats vanuit gemeente Twenterand. Uw gemeente heeft derhalve zelf inzicht in de cliënten en de gemaakte afspraken. Gemeente Twenterand heeft een IC-plan opgesteld waarin de wijze van verantwoorden is opgenomen. Met betrekking tot de lasten Wmo ZIN vraagt gemeente Twenterand per zorginstelling om een controleverklaring bij de productieverantwoording op basis van het landelijk protocol.

Tevens is van een aantal zorginstellingen geen controleverklaring ontvangen, waarmee kan worden onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. Hierdoor is sprake van een onzekerheid ten aanzien van prestatielevering en dus de getrouwheid van deze lasten. Uitgaande van de interne beheersing op het proces van beschikkingen tot en met betalingen bij gemeente Twenterand, de ervaringen uit voorgaande jaren, de uitkomsten van de in 2023 ontvangen controleverklaringen en de ontvangen bestuursverklaringen ramen wij het bedrag van deze resterende onzekerheid in totaliteit op € 213.000 (2022: € 252.000).

Jeugdzorg ZIN

Met betrekking tot de lasten inzake jeugdhulp vraagt gemeente Twenterand bij de gecontracteerde jeugdzorginstellingen om een productieverantwoording. De productieomvang van Jeugd ZIN bij zorginstellingen bedraagt in 2023 circa € 12,1 miljoen. Uit de ontvangen verantwoordingen van zorginstellingen blijkt dat van een aantal zorginstellingen nog onvoldoende controle-informatie is ontvangen, waarmee kan worden onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. Uitgaande van de interne beheersing op het proces van beschikkingen tot en met betalingen bij gemeente Twenterand, de ervaringen uit voorgaande jaren, de uitkomsten van de in 2023 ontvangen controleverklaringen, ramen wij het bedrag van de resterende onzekerheid in totaliteit op circa € 1.230.000 (2022: € 487.000). De stijging van de onzekerheden wordt veroorzaakt doordat minder productieverantwoordingen zijn ontvangen van de zorginstellingen en hun accountant.

Participatiewet ZIN

Met betrekking tot de lasten inzake de Participatiewet is gebleken vanuit onze controle dat een deel van de kosten via het inkoopboek loopt en niet via Civision. De omvang van de uitkering Participatiewet bedraagt in 2023 circa € 0,7 miljoen. Vanuit de uitkeringsadministratie van gemeente Twenterand blijkt dat een aantal regels via het inkoopdagboek lopen. Deze lopen niet via het reguliere uitkeringsproces waardoor deze als onzekerheid is aangemerkt, in totaliteit op circa € 108.000.

Fout PGB mede gebaseerd op projectiebrieven

Onzekerheden PGB geraamd op € 84.000

Twenterand is afhankelijk van derden voor grip op lasten Wmo en Jeugd

Toelichting ontbreken verklaringen uitgaven WMO ZIN Jeugd ZIN

Geraamde fout in de persoonsgebonden budgetten

De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Gemeente Twenterand verstrekt de beschikkingen PGB en is verantwoordelijk voor een adequate cliëntregistratie en het vaststellen van de prestatielevering. Uit de accountantscontrole 2023 bij de SVB blijkt dat landelijk sprake is van een oordeel met beperking. Ten aanzien van de fouten zijn de foutpercentages opgenomen in de gemeente specifieke projectiebrieven. Voor gemeente Twenterand zijn de percentages voor getrouwheidsfouten voor zowel de Wmo als Jeugdzorg opgenomen in onderstaande tabel:

PGB PER CATEGORIE	FINANCIËLE GETROUWHEIDSFOUT
Jeugdzorg	5,46%
Wmo	6,70%

De financiële rechtmatigheidsfout en getrouwheidsfouten voor PGB voor gemeente Twenterand zijn onder de rapporteringstolerantie. Tevens is het verschil tussen de verantwoording in de jaarrekening en de verantwoording van de SVB ruim onder de rapporteringstoleranties van € 100.000.

De SVB toetst niet op levering van de zorg. Hierdoor is sprake van een onzekerheid. De processen van PGB Jeugdzorg en PGB WMO lopen op een aantal onderdelen verschillend, waardoor voor Jeugdzorg en WMO niet dezelfde zekerheid wordt verkregen. Tevens verkrijgt gemeente Twenterand aanvullende zekerheid vanwege de ontvangsten van het CAK. Op basis van het zekerheidspercentage dat gemeente Twenterand hierdoor verkrijgt, zijn de onzekerheden voor PGB geraamd op circa € 84.000, waarvan € 41.000 PGB WMO en € 43.000 Jeugd PGB. Ondanks dat dit bedrag nipt onder de rapporteringstolerantie valt, hebben wij dit bedrag wel meegenomen in de evaluatie van de onzekerheid in paragraaf 2.1.

Grip op lasten Wmo en Jeugdzorg

Wij concluderen dat gemeente Twenterand afhankelijk is van derden voor de grip op een groot deel van de lasten inzake Wmo en Jeugdzorg. Dit resulteert in een onzekerheid ten aanzien van de prestatielevering van de zorg die wij hebben meegewogen in onze oordeelsvorming. Zie hiervoor paragraaf 2.1.

Bij WMO ZIN en Jeugd ZIN hebben wij op de voorgaande pagina aangegeven dat niet voor alle zorginstellingen een productie-verantwoording met controleverklaring van een accountant beschikbaar is. Dit heeft verschillende oorzaken die wij ook terug zien bij andere gemeenten. Zo wordt bij kleine zorginstellingen in het kader van administratieve lastenverlichting een dergelijke verklaring niet gevraagd bij een productieomvang beneden € 125.000 op totaalniveau. Het kan ook zijn dat een zorginstelling haar administratie niet heeft laten controleren voordat de controle van gemeente Twenterand wordt uitgevoerd. Wij merken op dat het aantal ontbrekende verklaringen of verklaringen met bevindingen voor 2023 is toegenomen ten opzichte van 2022.

Actualisatie en bijstelling grondexploitaties

De veruit grootste balanspost met betrekking tot onderhanden projecten betreft de voorraden (grondexploitaties). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, stikstofproblematiek, bouwvrijstelling, fluctuatie verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- ▶ **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- ▶ **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- ▶ **Prijs:** is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

Deze drie P's zijn tijdens de jaarrekeningcontrole besproken met uw medewerkers. Tijdens deze gesprekken zijn de uitgangspunten gechallenged. De grondexploitaties zijn met deze uitgangspunten per 31 december 2023 geactualiseerd. Tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening nodig is.

De ontwikkeling van de boekwaarden

Per ultimo 2023 is de boekwaarde van de grondexploitaties € 0,8 miljoen. Dit is een daling ten opzichte van 2022 van € 2,3 miljoen. De ontwikkeling van de boekwaarde van gronden in 2023 is als volgt weer te geven:

(* € 1.000)	BW 31-12-2022	Investeringen	Inkomsten	Resultaat-neming/verlies	BW 31-12-2023
Woningbouw	1.328	456	-/- 1.297	-/- 58	429
Bedrijventerreinen	1.810	145	-/- 1.737	152	371
Voorziening grondbedrijf					
Totaal in exploitatie genomen gronden	3.106	601	-/- 3.034	94	800

Op pagina 145 van de jaarrekening is een gedetailleerd verloop per grondexploitatie toegelicht.

Op de volgende pagina gaan wij in op de belangrijkste ontwikkelingen, tussentijdse winstneming en overige constatering.

Redelijkheid
belangrijkste
schattingselementen
vastgesteld

Ontwikkelingen grondexploitaties

Zoals in de paragraaf 'Grondbeleid' in het jaarverslag is toegelicht is de nota grondbeleid in 2023 geactualiseerd en vastgesteld. In de nota grondbeleid is opgenomen dat gemeente Twenterand een situationeel grondbeleid wil voeren. Gezien de hoge vraag naar woningen, wil de gemeente actief grondbeleid voeren waar het kan.

Voor Vroomshoop-Oost fase 3 is een anterieure overeenkomst gesloten met de ontwikkelaar. Dit moet leiden tot de bouw van circa 250 nieuwe woningen. Ook zijn onder meer afspraken gemaakt over de terugbetaling van een bedrag van circa € 1.900.000 die gemeente Twenterand nog mocht vorderen in het kader van kostenverhaal. Over dit bedrag hebben wij in de afgelopen jaren al gerapporteerd in ons accountantsverslag en dit bedrag staat al jaren opgenomen in de jaarrekening als vordering. In 2023 zijn over de afwikkeling van dit bedrag concrete afspraken gemaakt. Op basis van de afspraken hebben wij geconcludeerd dat de in de jaarrekening opgenomen vordering inbaar is, en dat geen voorziening voor oninbaarheid hoeft te worden opgenomen.

In juli is de Gebiedsvisie Vriezenveen vastgesteld. Hierbij is een voorkeursrecht gevestigd op ongeveer 40 percelen ten zuiden van Vriezenveen. Aan het einde van het jaar zijn daarnaast twee percelen aangekocht die beoogd zijn voor woningbouw. Op de lopende grondexploitaties zijn op met name Mozaïek en Garstelanden delen van het plangebied uitgegeven. Inzake Zuidmaten-Oost ligt een ingediend bezwaar momenteel bij de Raad van State, waardoor de ontwikkeling van fase 4 stil ligt.

Gemeente Twenterand benoemt in haar jaarverslag de milieuwetgeving met betrekking tot onder andere stikstof als bedreiging. Twenterand heeft te maken met een aantal grote Natura 2000-gebieden in de omgeving. Momenteel is nog geen sprake van concrete vertragingen van de grondexploitaties.

Winstneming

Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. In de notitie Grondexploitatie is opgenomen dat voor winstneming de Percentage of Completion (POC) methode geldt: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd dient tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitaties winst te worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien.

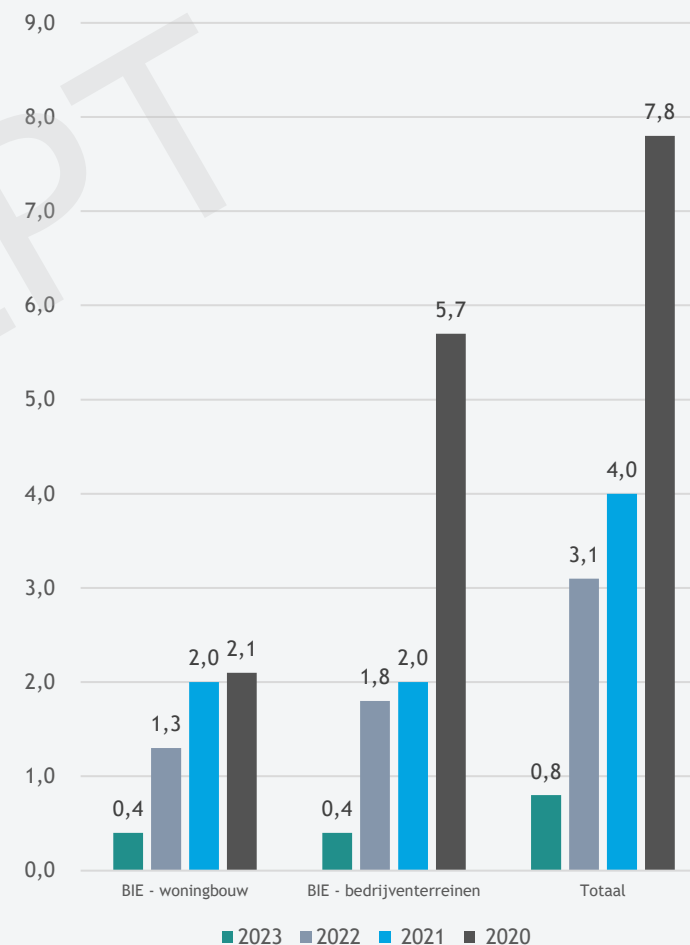
Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Voor de grondexploitaties van gemeente Twenterand heeft deze methode geresulteerd in een winstneming van circa € 94.000 op totaalniveau, verdeeld over diverse complexen. Een uitsplitsing op totaalniveau van de bouwgronden in exploitatie naar soort project is in het schema hiernaast weergegeven. Hierbij is zichtbaar dat de boekwaardes van de exploitaties verder gedaald zijn.

Totale winstneming in 2023 circa € 94.000

ONTWIKKELING NETTO BOEKWAARDE
GRONDEXPLOITATIES 2023-2022-2021-2020
(x € 1 miljoen)

BBV wordt nageleefd

Bevindingen ten aanzien van naleving van de wettelijke verslaggevingsregels (BBV)

Wij hebben vastgesteld dat gemeente Twenterand de wettelijke verslagleggingsregels (BBV) heeft nageleefd.

Wet Open overheid

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) is voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De openbaarheidsparagraaf Woo moet in de begroting en jaarstukken worden opgenomen via een afzonderlijke paragraaf, zoals de in artikelen 9 en 26 van het BBV genoemde paragrafen. Deze verplichting geldt reeds voor de jaarstukken 2023. Wij hebben vastgesteld dat gemeente Twenterand deze paragraaf opgenomen heeft in de jaarstukken 2023.

Naleving van de (publicatieverplichtingen) WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2023 niet meer bedragen dan € 223.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling.

Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is BDO als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2023 van gemeente Twenterand niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2023 van gemeente Twenterand voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

WNT-verantwoording voldoet aan de vereisten

Geen bevindingen
SiSa-bijlage

M&O-beleid in het
kader van Tozo

Aantal SiSa-regelingen
blijft toenemen

SiSa-bijlage

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening 2023 genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachting accountantscontrole SiSa 2023. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Zie tevens bijlage B.

Tozo-regeling

De uitvoering van de Tozo-regeling wordt uitgevoerd door het ROZ Twente. In voorgaande jaren hebben wij voor onze controle gebruik gemaakt van de eindverantwoording van het ROZ Twente met de controleverklaring zoals die door de accountant van het ROZ Twente is afgegeven. Vanwege de beperkte omvang in 2023 heeft de accountant van het ROZ Twente voor 2023 geen separate accountantscontrole uitgevoerd en hebben wij waar nodig zelf werkzaamheden verricht, in lijn met de overige SiSa-regelingen.

In bijlage 1 van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2023 wordt ingegaan op de aandachtspunten voor de accountant bij de Tozo in de SiSa 2023. De aansturing van ROZ Twente geschiedt door gemeente Hengelo. Binnen gemeente Hengelo zijn in algemene zin procedures aanwezig om misbruik en oneigenlijk gebruik te detecteren. Voor de Tozo heeft gemeente Hengelo een beleidsnota voor misbruik en oneigenlijk gebruik opgesteld met daarbij een uitgewerkte risicoanalyse. Beide documenten zijn intern besproken en akkoord bevonden door de sectormanager sociaal domein. In de beleidsnota staan de werkzaamheden rondom M&O weergegeven, zoals het opvolgen van IB-signalen. In voorgaande jaren heeft de accountant van ROZ Twente vastgesteld dat de procedures in opzet adequaat zijn, is het bestaan vastgesteld door het vaststellen in hoeverre het beleid ook daadwerkelijk aanwezig is en stukken beschikbaar zijn en heeft de accountant van ROZ Twente de werking van het M&O-beleid getoetst. Hierbij zijn destijds geen bevindingen geconstateerd. De resterende IB-signalen zijn in 2023 opgevolgd.

Landelijke trend SiSa-regelingen

Wij zien een landelijke trend dat Ministeries steeds vaker een Specifieke regeling kiezen voor het verstrekken van subsidies aan decentrale overheden. Het aantal SiSa-regelingen is daardoor in de afgelopen jaren exponentieel toegenomen. Dit geeft een hoge druk op de organisatie binnen gemeente Twenterand, andere gemeenten en decentrale overheden en de accountantskantoren. Voor uw gemeente is sprake van 28 SiSa-regelingen in 2023 tegenover 24 SiSa-regelingen in 2022.

Voorziening en reserve riolering

Binnen de jaarstukken van de gemeente Twenterand is zowel een reserve als een voorziening opgenomen in het kader van riolering.

De reserve riolering bedraagt ultimo circa € 2,1 miljoen. Door de raad is besloten deze reserve in te zetten ten behoeve van de rioolvervanging en inrichting openbare ruimte in de wijk Oale Bouw Westerhaar-Vriezenveenswijk. Met de inzet van de middelen voor deze vervanging en inrichting is deze reserve uitgeput en zal worden opgeheven.

De voorziening bedraagt ultimo 2023 ruim € 9,5 miljoen. Vanuit het oude Gemeentelijke Rioleringsplan ligt hier een claim op van uit te voeren werkzaamheden voor een bedrag van € 7,8 miljoen voor een zevental projecten. Wij vragen u met een plan van aanpak te komen waarmee deze projecten binnen afzienbare tijd worden uitgevoerd. Het lijkt daarbij logisch dat aansluiting wordt gezocht bij de looptijd van het nieuwe Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan (tot en met 2028). Voor het restant van de voorziening (circa € 1,7 miljoen) wordt een eenduidige methodiek gehanteerd voor het verantwoorden van de voorziening riolering in lijn met de stellige uitspraken van de commissie BBV. Dit betekent het doteren c.q. onttrekken van het gerealiseerde saldo op het product riolering ten gunste of ten laste van de bestaande voorziening.

CONCEPT

Afwijking tussen begroting na wijziging en de realisatie is relatief groot bij gemeente Twenterand

Aanbestedingsproces blijft aandacht behoeven

Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2023 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.

Voorspellend vermogen

Tijdens onze controle hebben wij geconstateerd dat voor bijna alle programma's sprake is van aanzienlijke afwijkingen tussen begrote lasten en daadwerkelijke lasten. Zoals in hoofdstuk 3 al is benoemd wijkt het resultaat 2023 ongeveer 5,8% (2022: 9,7%) af van de totale begrote lasten (na wijziging). Op basis van onze ervaringsnorm bij decentrale overheden is een afwijking van 2-3% inherent aan een complex begrotingsproces.

Wij adviseren de verbetering van het voorspellend vermogen structureel onderdeel van uw proces te maken. Dit kan door gestructureerd afwijkingen van de begroting te evalueren waarmee lering kan worden getrokken voor toekomstige prognoses. Dit wordt ook wel 'backtesting' genoemd. Hiermee kan het lerend vermogen van gemeente Twenterand verbeteren. Door gestructureerd en gedocumenteerd de kwaliteit van de prognoses te beoordelen aan de hand van realisatie zoals achteraf is gebleken, kunnen toekomstige prognoses verbeterd worden en/of kan eerder bijgestuurd worden. Wij adviseren u dit nadrukkelijker onderdeel van uw proces te maken bij de bestuursrapportages en voortdurend te monitoren waardoor verschillen ontstaan en de raad te adviseren over tijdelijke en reserve-budgetten gedurende het jaar, het overhevelen hiervan bij de jaarrekening en de impact op de begroting van het lopende boekjaar.

Aanscherping proces aanbestedingen nodig

In onze managementletters en accountantsverslagen van de afgelopen jaren hebben wij diverse aandachtspunten benoemd rondom het proces van inkopen & aanbesteden. Conform voorgaand jaar hebben wij voor onze controle 2023 de door de VIC voorbereide spendanalyse op de inkopen van gemeente Twenterand getoetst. Bij deze controle hebben wij diverse op- en aanmerkingen, die hieronder zijn opgenomen.

In het primaire proces van inkopen & aanbesteden van gemeente Twenterand ontbreken duidelijke waarborgen & vastleggingen. Hierdoor is voor inkopen niet in alle gevallen inkoopstartdocumentatie aanwezig is. Middels inkoopstartdocumentatie wordt vooraf vastgelegd welke dienst wordt ingekocht, voor welk bedrag en op welke wijze de inkoop kan c.q. moet plaats vinden. Diverse vereisten zijn hierdoor niet toetsbaar.

Vervolgens is het van belang bij inkopen en uiteindelijk contracteren van een dienst een duidelijke raming en contractwaarde vast te leggen. Dit is van belang om te kunnen toetsen bij een spendanalyse (achteraf) of de uitgaven passen binnen het contract en of afwijkingen gedurende de looptijd van de afgelopen dienst (nog) rechtmatig zijn. Ook dit gebeurt niet altijd, waardoor toetsbaarheid achteraf lastig is.

De combinatie van bovenstaande tekortkomingen in het proces leidt tot het melden van diverse onrechtmatigheden door het college in de rechtmatigheidsverantwoording, deze zijn reeds in paragraaf 2.2 toegelicht.

Wij raden u aan zo spoedig mogelijk het proces aan te passen en inkoopstartdocumentatie in te regelen voor alle inkopen. Daarnaast is het van belang de interne regels rondom het aanbestedingsproces te (blijven) toepassen, zoals ook in onze managementletter 2023 is vermeld.

Duurzaamheidsverslag-
geving

Duurzaamheidsverslaggeving bij gemeenten

De Europese Unie heeft in 2022 de Corporate Sustainability Reporting Directive (hierna: CSRD) aangenomen om de kwaliteit, volledigheid en consistentie van duurzaamheidsrapportages te verbeteren. De CSRD verplicht beursgenoteerde ondernemingen (vanaf boekjaar 2024) en grote ondernemingen (vanaf boekjaar 2025) over duurzaamheid te rapporteren. Hoewel de CSRD niet van toepassing is op gemeenten, is duurzaamheid ook voor gemeenten een belangrijk thema waar al over gerapporteerd wordt. Door te rapporteren volgens de CSRD-richtlijn kunnen gemeenten daar voordelen uithalen. Het opstellen van zo'n rapport vereist duidelijke, niet-financiële taal op het gebied van duurzaamheid, waarbij niet alleen de eigen organisatie, maar ook de omgeving een rol speelt. Dit is een verschil met de huidige gemeentelijke jaarverslagen die vaak omvangrijk en gericht zijn op wettelijke taken. Het invoeren van de CSRD biedt gemeenten de kans om in duidelijke taal en transparantie, zowel intern als extern, uit te leggen wat hun concrete, meetbare acties, standpunten en resultaten zijn en zullen zijn op het gebied van milieu, sociale en menselijke factoren en corporate governance.

Gemeenten hebben een grote impact op de waardeketen en zijn daarom bij uitstek geschikt om duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Een groeiend aantal gemeenten is zich hiervan bewust en heeft zich aangesloten bij het VNG-initiatief om een zogenoemde SDG-gemeente te worden. De CSRD gaat nog een stap verder en zorgt ervoor dat sectoren onderling vergeleken kunnen worden. Bovendien vraagt de CSRD om concreet meetbare output. Voor meer informatie over CSRD verwijzen wij naar bijlage C.

Verouderde eigen notitie reserves en voorzieningen

Vanuit het BBV zijn in algemene zin kaders voor het vormen van reserves en voorzieningen vastgesteld. Deze worden ook door gemeente Twenterand toegepast. Het is daarnaast gebruikelijk om als raad nadere kaders te stellen over het gebruik van reserves en voorzieningen specifiek voor de eigen gemeente. Dit heeft gemeente Twenterand gedaan, echter stamt de huidige notitie uit 2013. Wij geven u daarom in overweging, in samenhang met de verbeterde financiële positie van gemeente Twenterand, uw notitie reserves en voorzieningen te actualiseren en deze onderdeel te maken van het normenkader voor de rechtmatigheidscontrole.

Toelichting meerjarige contracten in de jaarrekening

In art. 52 BBV is opgenomen dat in de jaarrekening “belangrijke financiële verplichtingen” dienen te worden gepresenteerd onder de ‘niet uit de balans blijvende verplichtingen’. Wat exact “belangrijke financiële verplichtingen” zijn, wordt niet nader benoemd. Bij onze controle van 2021 inzake de volledigheid van de niet uit de balans blijvende verplichtingen is gebleken dat gemeente Twenterand geen geformaliseerd beleid heeft inzake welke contracten dienen te worden toegelicht in de jaarrekening. Dit is tot op heden nog niet gerealiseerd. Wij raden aan hiervoor een beleid te formaliseren zodat transparant is welke financiële verplichtingen dienen te worden toegelicht in de jaarrekening.

Verouderde eigen
notitie reserves en
voorzieningen, advies
die te actualiseren

Nog geen beleid
uitgewerkt voor
toelichting meerjarige
contracten in de
jaarrekening

Bijlagen

- A Onze controle
- B Bevindingen SiSa-bijlage
- C Duurzaamheid
- D Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van 2025

A. Onze controle

CONCEPT

Doel en object van de controle

Doel en object van de controle

Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van gemeente Twenterand, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld in overeenstemming met het BBV.

Opdracht

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging. Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging.

Strekking van de controleverklaring

Strekking van de controleverklaring

Aangezien de jaarrekening 2023 van gemeente Twenterand aan de daaraan te stellen eisen voldoet, zijn wij voornemens hierbij een goedkeurende controleverklaring af te geven. Alle bevindingen voortvloeiend uit onze controle zijn afdoende behandeld en onze controle is dan ook afgerond.

Materialiteit

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.210.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 100.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden. Wij zijn onafhankelijk van gemeente Twenterand zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Controleaanpak

Controleaanpak

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging opgenomen. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.

Onze controleaanpak is gebaseerd op een systeemgerichte en risicogerichte benadering, waarbij gesteund wordt op de opzet, het bestaan en de werking van de aanwezige administratieve organisatie en de daarin opgenomen beheersingsystemen. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen. Daarnaast worden bedrijfsrisico's beoordeeld die voortvloeien uit de strategie en operaties van gemeente Twenterand. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.

De risico's met een hoge waarschijnlijkheid van het zich voordoen en mogelijk materiële impact hebben in onze controle meer aandacht gehad. Deze risico's betreffen:

- ▶ Management override/het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ Onjuiste waardering van de grondexploitaties;
- ▶ Aanbestedingsrechtmatigheid;
- ▶ Ongeautoriseerde handelingen in het IT-systeem.

Vermogen om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen

De waarderingen in de jaarrekening van gemeente Twenterand zijn gebaseerd op de veronderstelling dat gemeente Twenterand als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voorzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door het college van burgemeester en wethouders ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar.

Vermogen om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële afwijkingen

De grondslagen van de jaarrekening 2023 zijn aanvaardbaar

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De jaarstukken 2023 van gemeente Twenterand bestaan uit:

- ▶ het jaarverslag 2023 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen);
- ▶ de jaarrekening 2023 (rechtmatigheidsverantwoording, balans met toelichtingen, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting inclusief SiSa-bijlage en taakvelden).

In het onderdeel ‘programmaverantwoording’ van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting). De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij getoetst. Bij onze controle hebben wij geen materiële afwijkingen tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2023. In 2023 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente. Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en het management dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. Wij hebben het door het college en het management toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar de separate afstemming die heeft plaatsgevonden met de ambtelijke organisatie. Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. De controle heeft meerdere tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht. Voor een verdere uiteenzetting daarvan verwijzen wij naar de betreffende afstemming.

B. Bevindingen SiSa-bijlage

CONCEPT

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. Gemeente Twenterand heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst. In onderstaande tabel zijn de te rapporteren bevindingen opgenomen:

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2023 in het kader van SiSa worden verantwoord. Per regeling is aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Strekking controleverklaring getrouwheid (jaarrekening)	GOEDKEUREND
Strekking controleverklaring rechtmatigheid (SiSa-bijlage)	GOEDKEUREND

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Fout/ onzekerheid		
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Fout/ onzekerheid		
BZK C32	Specifieke uitkering ventilatie in scholen	Fout/ onzekerheid		
BZK C55	Aanpak energiearmoede	Fout/ onzekerheid		
BZK C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	Fout/ onzekerheid		
BZK C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Fout/ onzekerheid		
BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Fout/ onzekerheid		
BZK C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Fout/ onzekerheid		
BZK C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Fout/ onzekerheid		
BZK C210B	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Fout/ onzekerheid		
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Fout/ onzekerheid		
OCW D14	Middelen inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Fout/ onzekerheid		
OCW D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	Fout/ onzekerheid		

Vervolg tabel.

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
lenW E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	Fout/ onzekerheid		
lenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Fout/ onzekerheid		
lenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	Fout/ onzekerheid		
EZK F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Fout/ onzekerheid		
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023	Fout/ onzekerheid		
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023	Fout/ onzekerheid		
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers en de Tijdelijke regeling overbruggingsregeling (Tozo) _gemeentedeel 2023	Fout/ onzekerheid		
SZW G10	Wet inburgering 2021_gemeentedeel 2023	Fout/ onzekerheid		
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023	Fout/ onzekerheid		
SZW G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2023	Fout/ onzekerheid		
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	Fout/ onzekerheid		
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Fout/ onzekerheid		
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Fout/ onzekerheid		
VWS H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)	Fout/ onzekerheid		
VWS H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Fout/ onzekerheid		

Tozo

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	FOUT		
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	ONZEKERHEID		
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	FOUT		
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	ONZEKERHEID		
G4	Tozo 2_gemeentedeel 2023	FOUT		
G4	Tozo 2_gemeentedeel 2023	ONZEKERHEID		
G4	Tozo 3_gemeentedeel 2023	FOUT		
G4	Tozo 3_gemeentedeel 2023	ONZEKERHEID		
G4	Tozo 4_gemeentedeel 2023	FOUT		
G4	Tozo 4_gemeentedeel 2023	ONZEKERHEID		
G4	Tozo 5_gemeentedeel 2023	FOUT		
G4	Tozo 5_gemeentedeel 2023	ONZEKERHEID		
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	FOUT		
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	ONZEKERHEID		
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	FOUT		
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	ONZEKERHEID		

C. Duurzaamheid

CONCEPT

Met ingang van 2024 zullen bedrijven op basis van de CSRD meer gaan rapporteren over duurzaamheid

Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving

De Corporate Social Responsibility Disclosure (CSRD) is een Europese richtlijn die verplicht is voor grote ondernemingen. De richtlijn heeft als doel om bedrijven te verplichten transparanter te zijn over hun impact op duurzaamheid en maatschappij. De CSRD is aangenomen door het Europees Parlement en is sinds januari 2023 in werking. De Nederlandse implementatiewet volgt uiterlijk in het najaar van 2024. De CSRD verplicht ondernemingen om informatie openbaar te maken over hun beleid en prestaties op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Deze informatie moet opgenomen worden in het jaarverslag van het bedrijf en moet voldoen aan bepaalde standaarden en richtlijnen. De richtlijn zal naar verwachting bijdragen aan een meer duurzame economie en aan het bereiken van de doelstellingen van de Europese Green Deal en de VN Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

De uniforme wijze waarop deze verantwoording plaats moet vinden, is vastgelegd in de European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Deze set aan standaarden bevat algemene bepalingen voor alle organisaties, sectorspecifieke standaarden en biedt de ruimte voor bedrijfsspecifieke standaarden.

Bedrijven zijn druk bezig met de voorbereiding voor deze nieuwe verantwoording. Grote bedrijven moeten als eerst gaan rapporteren, kleinere organisaties volgen in de jaren daarna. Voor alle organisaties is een ingroeimodel van toepassing. De omvang, diepgang en controle (door de accountant) van de verantwoording zal stapsgewijs toenemen.

Middels CSRD en de ESRS kunnen bedrijven hun prestaties op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen inzichtelijk maken, waardoor ze beter in staat zijn om duurzaamheidsdoelen te stellen en te bereiken. Decentrale overheden kunnen deze informatie gebruiken om te bepalen welke bedrijven het beste passen bij hun eigen duurzaamheidsdoelen en beoordelen welke bedrijven voldoen aan de eisen voor aanbestedingen en subsidies. Daarnaast kunnen deze richtlijnen gebruikt worden om ook zelf transparant en uniform te rapporteren over duurzaamheid.

Stand van zaken duurzaamheidsverantwoording door gemeenten

Gemeenten hebben een grote impact op mens en maatschappij en zijn daarom bij uitstek geschikt om duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Een groeiend aantal gemeenten is zich hiervan bewust en heeft zich aangesloten bij het VNG-initiatief om een zogenoemde SDG-gemeente te worden. Daarnaast hebben gemeenten zich via diverse initiatieven gecommitteerd aan diverse duurzaamheidsdoelstellingen. Gemeenten zijn vooralsnog niet verplicht om een duurzaamheidsrapportage volgens de CSRD-richtlijn op te stellen. Op basis van het BBV bestaat geen verplichting voor gemeenten om te rapporteren over bijvoorbeeld de invloed die bedrijven binnen de gemeente hebben op het milieu en op het welzijn van de burgers, en over de duurzaamheid van de eigen bedrijfsvoering. Op dit moment zijn gemeenten bijvoorbeeld niet verplicht om te rapporteren over de eisen die ze stellen aan leveranciers op het gebied van social return en duurzaamheid, en in welke mate deze tot resultaten leiden. Daarnaast hoeven gemeenten geen verslag te doen over de eigen CO2-uitstoot of over het aantal burgers met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Doordat vanuit het BBV geen verplichting of handreiking bestaat voor duurzaamheidsverslaggeving zien wij in de praktijk allerlei verschillen in verantwoording. In onze rapportage [“Naar een verantwoord verslag: geen keuze”](#) van oktober 2023 hebben wij een inventarisatie opgenomen van de huidige stand van zaken. Het beeld wat hieruit naar voor komt is dat er grote kloof bestaat tussen de duurzaamheidsambities en de verantwoording over duurzaamheid. Grote gemeenten bieden wel meer transparantie over duurzaamheid dan kleine gemeenten. Een andere belangrijke conclusie is dat iedere gemeente op zijn eigen manier verantwoord en daarmee gemeenten onderling lastig te vergelijken zijn. Op het gebied van transparantie, uniformiteit en vergelijkbaarheid kan nog veel verbetering gerealiseerd worden.

Op dit moment geen verplichte duurzaamheidsverantwoording voor gemeenten

Via de keten en stakeholders wel kansen en gevolgen van de CSRD/ESRS voor gemeenten

Aanbeveling: Bespreek de ambities op het gebied van duurzaamheidsverantwoording.

Indirecte betrokkenheid bij duurzaamheidsverantwoording

Gemeenten krijgen desondanks links- of rechtsom te maken met duurzaamheidsverslaggeving op basis van de CSRD/ESRS. Stakeholders van de gemeenten vragen hier namelijk steeds vaker om. Je kunt je dan ook afvragen in hoeverre een gemeente, die toch een brede maatschappelijke rol vervult, het zich kan permitteren om niet volgens de gangbare standaard te rapporteren over niet financiële, meer maatschappelijke zaken.

Gemeenten krijgen via de waardeketen van andere organisaties te maken met de CSRD/ESRS. Ze zijn tenslotte onderdeel van de waardeketen van bedrijven die onder de CSRD-richtlijn vallen. Zo worden gemeenten genoemd in de CSRD-verslagen van grote bedrijven, omdat ze bijvoorbeeld verantwoordelijk zijn voor het afgeven van vergunningen aan deze bedrijven. Gemeenten behoren dus ook tot de waardeketen van de CSRD-plichtige bedrijven en moeten deze partijen ook geregeld van informatie voorzien. De situatie kan zich ook voordoen dat leveranciers van de gemeente informatie opvragen die zij vervolgens opnemen in hun verantwoording. Dat kan betrekking hebben op reguliere inkopen, maar bijvoorbeeld bij het aantrekken van financieringen of het afsluiten van verzekeringen. Duurzaamheidsverantwoording wordt op deze wijze doorgelegd naar de gemeenten, net zoals de gemeente zelf ook eisen doorlegt aan anderen.

Kansen bij gestandaardiseerde (vrijwillige) duurzaamheidsverantwoording - Transparantie en Uniformiteit

Gemeenten kunnen op het gebied van verantwoording richting stakeholders veel winst behalen wanneer gerapporteerd wordt volgens gestandaardiseerde richtlijnen. Het samenstellen van een duurzaamheidsverantwoording vraagt om heldere, niet-financiële taal op het gebied van duurzaamheid. En niet alleen wat de eigen organisatie betreft, ook de omgeving speelt een rol. Dat is een groot verschil met de huidige gemeentelijke jaarverslagen die vaak omvangrijk, ontoegankelijk en op de wettelijke taken gericht zijn. Gemeenten kunnen de introductie van de CSRD dan ook als kans zien om in heldere taal en transparant - intern en aan de buitenwereld - uit te leggen wat hun concrete, meetbare acties, standpunten en resultaten waren en worden op het gebied van milieu, sociale en menselijke factoren, en (corporate) governance.

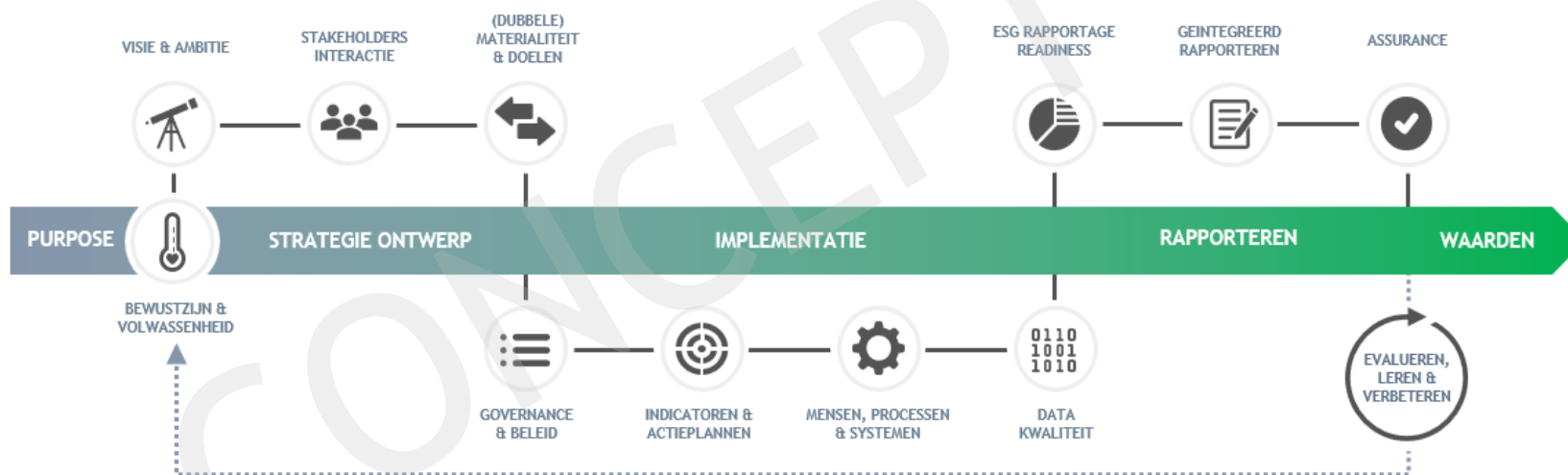
Wij raden u aan als Raad met college in gesprek te gaan over de ambities met betrekking tot duurzaamheidsverantwoording. Verantwoording zorgt ervoor dat gebruikers van de jaarrekening inzicht krijgen in de realisatie van gestelde ambities. Het grootste inzicht ontstaat wanneer de verantwoording uniform, vergelijkbaar en transparant tot stand komt. Een gestandaardiseerde verantwoording maakt ook controle door een onafhankelijke accountant mogelijk. In plaats van verslaggeving volgens de CSRD/ESRS-richtlijn te beschouwen als een grote, noodgedwongen compliance exercitie, kunnen gemeenten deze richtlijn zien als een manier om dat inzicht te geven.

De weg naar duurzaamheidsverantwoording

Door gezamenlijk één taal te spreken en dezelfde richtlijn te hanteren op het gebied van duurzaamheid, wordt het een stuk eenvoudiger om onderling - bedrijven en gemeenten - informatie uit te wisselen en samen aan de realisatie van doelstellingen te werken. Binnen de ESRS is naast algemene voorschriften ook rekening gehouden met sectorspecifieke en organisatie-specifieke standaarden.

De CSRD/ESRS-richtlijn is een standaard waarmee alle organisaties op dezelfde wijze hun verantwoording op kunnen stellen. Net zoals voor bedrijven die verplicht moeten rapporteren zal het ook voor een gemeente de nodige voorbereiding vragen voordat de eerste verantwoording plaats kan vinden. De weg naar een duurzaamheidsverantwoording hebben wij visueel als volgt weergegeven.

Aanbeveling: kies algemeen aanvaardbare standaarden voor duurzaamheidsverantwoording

In de fase van strategie ontwerp zien wij ook een duidelijke rol voor de gemeenteraad. Allereerst bij het bepalen van de visie & ambitie. Dat gaat over de duurzaamheidsdoelstellingen, maar in het geval van een vrijwillige ESG-verantwoording ook over het ambitieniveau en de vorm waarin dit plaats zal vinden. Ook bij de interactie met stakeholders en het bepalen van belangrijke thema's en doelen is betrokkenheid van de gemeenteraad belangrijk.

D. Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van 2025

Relevante wijzigingen in het BBV met ingang van begrotingsjaar 2025 (toepassing in 2024 toegestaan)

In december 2023 heeft de commissie BBV een aantal notities geactualiseerd. Het betreft de notities Rente, Overhead en Grondexploitatie. Hieronder hebben wij per onderwerp de belangrijkste wijzigingen opgenomen en gekoppeld aan de impact voor uw gemeente. Alle notities zijn van toepassing met ingang van begrotingsjaar 2025, en mogen worden toegepast voor begrotingsjaar 2024.

Notitie rente

De belangrijkste wijziging uit de notitie rente betreft een aanpassing in de toerekening van de rentelasten aan de grondexploitaties. Tot en met 2023 is het alleen toegestaan om de werkelijke rente over het vreemd vermogen (naar rato) toe te rekenen aan de grondexploitaties. Dit geldt tevens voor de toekomstige rentelasten. Met ingang van boekjaar 2025 (en eventueel 2024) wordt voor grondexploitaties geen onderscheid meer gemaakt in het BBV, waardoor de rentetoerekening plaatsvindt op basis van de reguliere omslagrente.

Een tweede belangrijke wijziging is de herintroductie van de mogelijkheid om rentetoerekening aan het eigen vermogen en de voorzieningen toe te passen. Deze mogelijkheid is in 2016 door de commissie BBV beëindigd, maar in de notitie 2023 als keuzemogelijkheid opgenomen. Wij adviseren in 2024 een weloverwogen keuze te maken in het toepassen van de toerekening van rente aan het eigen vermogen en de voorzieningen.

Notitie Overhead

De commissie BBV heeft in de notitie Overhead 2023 de regelgeving met betrekking tot de toerekening van Overhead geactualiseerd, verduidelijkt en samengevoegd in één notitie. De belangrijkste uitspraken en aanbevelingen zijn als volgt:

- **Stellige uitspraak:** Voor de berekening van de tarieven voor de lokale heffingen moet de methodiek voor toerekening van overhead worden gebruikt zoals deze is opgenomen in de financiële verordening. Deze methodiek mag niet afwijken van de overige methodieken voor het toerekenen van overhead.
- **Aanbevelingen:** De commissie adviseert overhead niet bij de begroting vorm te geven maar door middel van de financiële verordening of door een note overhead aan de raad voor te leggen en deze periodiek te herzien. In deze nota neemt een gemeente keuzes op ten aanzien van: kaderstelling, methodiek en onderscheiding primaire processen en overhead.

Notitie Grondexploitatie

De belangrijkste wijzigingen in de notitie grondexploitatie zien toe op de wijzigingen ten aanzien van de omgevingswet, die onder andere hebben geleid tot een aanpassing van de lijst met verhaalbare kostensoorten. Deze wijzigingen gaan, in verband met de invoering van de Omgevingswet in per 1 januari 2024. Deze wijzigingen hebben met name invloed op verslaggevingsaspecten bij faciliterend grondbeleid. De overige wijzigingen zien met name toe op de voorwaarden voor warme gronden, de voorbereidingskosten en gemengde projecten. Daarnaast is de rentetoerekening, zoals hierboven is toegelicht, gewijzigd.

bdo.nl

CONCEPT